Tieto-osasto / Turvallisuusyksikkö
Timo Kievari

14.3.2016

Kutsu liikenne- ja viestintävaliokunnan asiantuntijakuulemiseen 15.3.2016 asiassa O 43/2016 vp

Asiantuntijalausunto tiedustelulainsäädännön kehittämisestä

Liikenne- ja viestintäministeriö on nimennyt pysyvät asiantuntijat puolustusministeriön, sisäministeriön ja oikeusministeriön työryhmiin, jotka tarkastelevat tiedustelulainsäädännön ja perustuslain kehittämistarpeita. Liikenne- ja viestintäministeriö on tässä hankkeessa pitänyt tärkeänä, että lainsäädännön valmistelun yhteydessä tarkasteltaisiin erilaisia vaihtoehtoisia keinoja, joilla viranomaisille voitaisiin turvata sellaiset tehokkaat ja oikeasuhtaiset toimivaltuudet lakisääteisten tehtäviensä suorittamiseen, joista aiheutuisi kuitenkin mahdollisimman vähän haittaa suhteessa tavoiteltavaan päämäärään. Liikenne- ja viestintäministeriö on kommentoinut valmistelua ainoastaan niin sanotun tietoliikennetiedustelun osalta.

Perustuslain 10 §:ssä turvatun luottamuksellisen viestin suoja on yksi keskeinen yksityiselämän suojaa koskeva ulottuvuus. Luottamuksellisen viestin suojan merkitys kasvaa yhä merkittävämmäksi tekijäksi yksityiselämän suojan toteutumisen kannalta, kun lähes kaikki kansalaisten ja yritysten käyttämistä arkisista palveluista digitalisoituvat ja kun valtaosa palveluiden toteuttamisesta perustuu sähköisessä muodossa olevan tiedon välittämiseen tieto- ja viestintäverkoissa – Internetissä. Lainsäädännöllä on vaikutusta siihen, mihin yritykset sijoittautuvat harjoittamaan sellaista liiketoimintaa, jonka arvo muodostuu digitaalisen tiedon luotettavasta käsittelystä ja hyödyntämisestä.

Hallituksen kärkihankkeena Suomeen rakennetaan digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristö. Kärkihankkeen mukaisena toimenpiteenä liikenne- ja viestintäministeriössä on valmisteltu yritysten ja valtion yhteistyössä kansallinen tietoturvastrategia, joka painottuu kilpailukyvyn ja vientiedellytysten varmistamiseen, EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden kehittämiseen sekä yksityisyyden suojan ja muiden perusoikeuksien turvaamiseen. Ministeriön päätöksenä hyväksytty strategia tähtää muutokseen, jonka tuloksena tietoturva on sisäänrakennettu erilaisiin järjestelmiin, palveluihin ja päätelaitteisiin.

Perustuslain esitöiden mukaan yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä (HE 309/1993 vp). Perustuslain 22 §:n nojalla julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksein toteutuminen. Perustuslain 10 §:n säännös edellyttääkin yhdessä 22 §:n kanssa lainsäädäntöä, joka käytännössä tehokkaasti turvaa luottamuksellista viestintää sekä viranomaisten että muiden ulkopuolisten loukkauksilta (HE 309/1993 vp).

Eduskunta on tietoyhteiskuntakaaren säätämisen yhteydessä antanut lausuman, jonka mukaan *palvelujen käyttäjäien oikeuksien, kuten yksityisyyden suoja ja luottamukselli-*

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki
Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

sen viestin suojan säilymisestä sähköisissä palveluissa ja verkkoympäristössä huolehditaan kaikin keinoin ja mm. kyberturvallisuuden kehittämistyössä pyritään erityisesti ottamaan näiden oikeuksien toteutuminen huomioon (EV 106/2013 vp – HE 221/2013 vp).

Viestinnän luottamuksellisuuden suojan kannalta on erittäin keskeistä ratkaista, miten tietoliikennetiedustelu kohdennettaisiin. Työryhmien tulisi ratkaista, kohdennetaanko tiedusteluvaltuudet siten, että viranomaisella on tekninen pääsy johonkin tiettyyn tietoliikennekaapeliin ja kaikkeen siinä kulkevaan viestiliikenteeseen vai kohdennetaanko tiedusteluvaltuudet vaihtoehtoisesti nykyisiä pakkokeinoja vastaavalla tavalla siten, että viranomaisella olisi pääsy vain määriteltyjen kohdehenkilöiden viestiliikenteeseen.

Valmistelussa olisi tärkeää selvittää kattavasti ne salaisten tiedonhankintavaltuuksien keinot, jotka jo nykyisin ovat poliisin ja puolustusvoimien käytettävissä mm. poliisilain, pakkokeinolain ja rikostorjunnasta puolustusvoimista annetun lain nojalla. Samalla olisi tärkeää huolellisesti arvioida, mihin tilanteisiin nykyiset toimivaltuudet eivät ole riittäviä ja millä vaihtoehtoisilla keinoilla tuota puutetta voisi korjata tehokkaasti ja oikeasuhtaisesti.

Liikenne- ja viestintäminsteriö on valmistelun aikana katsonut, että tietoliikennetiedustelun tehokkuuden ja oikeasuhtaisuuden vuoksi tulisi etsiä tehokkaita ja oikeasuhtaisia vaihtoehtoisia keinoja, jotta tiedusteluviranomaiselle ei luotaisi teknistä pääsyä kaikkeen rajat ylittävissä kaapeleissa kulkevaan viestiliikenteeseen.

Liikenne- ja viestintäministeriön asiantuntijat ovat työryhmissä esittäneet, että rajat ylittävän tietoliikenteen seulonnan sijasta selvitettäisiin vaihtoehtoisena, tehokkaampana ja oikeasuhtaisempana tietoliikennetiedustelun mallina myös sitä, että poliisi-, pakkokeino- ja puolustusvoimien rikostorjuntalain mukaisten **salaisten pakkokeinojen aineellista tai alueellista soveltamisalaa laajennettaisiin nykyisestään**. Tiedustelu voitaisiin tällöin kohdentaa tuomioistuimen antamalla luvalla vain tiettyjen määriteltyjen kohdehenkilöiden ja heidän hallussaan olevien liittymien tai laitteiden viestintään.

Tällainen vaihtoehtoinen malli vastaisi nykyistä vakavien rikosten torjunnassa omaksuttua salaisten tiedonhankintavaltuuksien kohdentamista rikosepäiltyihin tuomioistuimen luvalla. Viranomaisella ei olisi teknistä pääsyä kaikkeen viestiliikenteeseen eikä siten sellaisten ulkopuolisten henkilöiden luottamukselliseen viestintään, joita ei epäillä rikoksesta tai jotka eivät aiheuta sotilaallista uhkaa Suomelle.

Liikenne- ja viestintäministeriölle on uskottavalla tavalla esitetty, että sotilaalisen maanpuolustuksen kannalta tarvittava tieto olisi teknisesti katsottuna saatavissa, jos kohdehenkilöihin voitaisiin käyttää nykyisiä poliisi- pakkokeino- ja sotilaskurinpitolakien mukaisia salaisia tiedonhankintapakkokeinoja.

Timo Kievari
Turvallisuusyksikön johtaja, viestintäneuvos

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi